

RAPORUN GÖRÜŞÜLMESİ

Zaptı tutanlar : Asistan Salamon KANİTİ
Asistan Alp KURAN

Prof. Dr. Fikret ARIK

«Sayın profesörün raporlarını büyük bir alâka ile dinledim. Yalnız kendileri görüşlerinin hukuk felsefesine taallûk ettiğini söylediler. Benim bunda ihtisasım yok. Ben, yalnız bir noktaya işaret etmek, tarizde bulunmak isterim. Muhterem hocam, MK. muzun en büyük inkılâplarından gayelerinden biri de aileyi zapt ü rapt altına almaktır. İki yıl önce yapılan MK. Kollokyumunda «acaba Türkiye, İsviçre MK. nu almakla riyakârlık mı yaptı?» dendi. Bir İngiliz Sosyoloğu «Kayseri'de 3 yıl yaşadım, bu türlü birleşmelerin sayısı ancak %1, %2 idi.» demişti. Gittikçe azalan bu fiilî durum yerine arzuladığımız hukukî durumun gelmesini isterken, sert değişikliklerle bu ideali gölgelemek doğru olmasa gerektir. Son 1956 kanununun çıkması da geçen seferkiler kadar kat'iyen kolay olmadı. Bu sefer BMM. direndi ve MK. la ahenk, 6-7 celse incelendi. Artık bu kanunların sonu ya geldi, ya gelmek üzere. Demek Meclis, bunu memleketin ilerleme yolunda tuttuğu ülkülere uygun saymıyor.

Bizzat hukukî sahaya geçiyorum. Birbirleriyle sevişen, birleşen, uzun müddet yaşayanlar var. Çocukları oluyor. Bunları bilmemezlikten mi geleceğiz? Aile var, hukukçular aile ile aile olmayan topluluklar arasındaki farkı bazı şekillere riayet edilmesinde buluyorlar. Şimdilik bu böyle gidecek gözüküyor. Halk, evlilik içi münasebetle evlilik dışı münasebeti hiç olmazsa âdap bakımından farklı buluyor. Evlilik dışı münasebetten utanılıyor. İsviçre'de de metres başka karı başka.

Bu mutavassıt durumu nişanlanmaya kıyas edelim buyurdunuz. Bu, nişanlanma olamaz. Nişanlanma muvakkat bir durum, bir evlenmeye yönelen bir durumdur. Demek karşımıza iki durum çıkıyor: beraber yaşayalım fakat evlenmeyelim. Bunu nişanlanma sayamayız. İkinci durum (Türkiye'de köylerde) bazı sebeplerle (idarî, nüfus teşkilâtı eksikliği, uzaklık, bilgisizlik vs.) iki köylü imam nikâhı ile birleşip kendilerini

karı koca sayıyorlar. Belki bunlar nişanlanmaya kıyas edilebilirdi. Bunları da bundan ayırmak ve ayrı hükümler koymak icap ederdi. Nişanlanmanın bozulmasından doğan talepler de, kâfi gelmiyecektir, zayıftır. Durumu bilerek birleşmişse, manevî tazminat isteyebileceği şüphelidir. Bu, ayrı bir kanun mevzuu olmalıdır.

Dediniz ki, ahlâkî bir vazifenin ifası için verilen şeyler tasarruf nisabında hesaba katılmaz. Tereddüdüm var. 100.000 liralık patrimuan'ı olan bir adam 1/3 ini çocuğuna verse, bu ahlâkî vazifenin ifası olur mu?

Bilmeden yapılan, bilgisizlikten doğan birleşmeler için alıştırmacı mevzuat kabul etmelidir. Bunun dışındaki birleşmeler için mevzuatımız kâfidir. Bu özel kanunları bilerek yapılan birleşmelere teşmil etmek, ideale aykırıdır.»

Ord. Prof. Mustafa Reşit BELGESAY

«Evlenmede zapt-ü rapt temin edilmeli. Fakat bu sun'î olmamalı. İsviçre Ceza Kanunu kantonlara metres hayatı yaşamayı cezalandırmak hakkını verir. Federal Mahkemeye göre, bu ancak «skandal» teşkil etmesi haliyle tahdit edilmiştir. Ahlâka aykırı olan «skandal» dır. Talebeliğimde Paris'teki bir konferansta : «Taaddüt-ü zevcat şarkta serbest; garpta kanunsuzdur. Fakat ancak kanunen!» denmişti. Grossner'e göre «metres hayatı» dünyada çoğalmıştır. Bunu ahlâksızlık saymak yerinde olmaz. Türk Mahkemeleri boşanma hükümlerinde İsviçre'den daha sıkıdır. Memurlar evlenme işlemlerinde de sıkıdır.

Ancak kanunî evlenmeye engel olan ayrılma serbestisinin muhafazasıdır. Beraber yaşayanların durumu kanun bakımından, gaye bakımından nişanlanmadan farklıdır. Nişanlılar da istedikleri zaman ayrılmak için birleşiyorlar. Nişanlanma çok defa kadını aldatmak için bir bahanedir. Adamın kafasından geçenleri bilemeyiz. Hukuk objektiftir. Nişanlanma olmasa bile nişanlanma hakkındaki hükümleri kıyas yolu ile tatbik ediyorum.

Taaddüt-ü zevcat ayrı bir meseledir. Ancak bu hususta söylenecek sözler, metres için de söylenebilir.

Bir adamın müteaddit nişanlısı veya metresi nazarî olarak düşünülebilir. Ancak mesele orada değildir. Kanunî şekilde olmayan bir evlenmeğe de kanunî evlenme gibi ahlâkî ve sosyal bakımdan kıymet vermektir.

Tazminat meselesine gelince, evet kifayetsizdir. Ama evlilikte de

böyle olması lâzımdır. Metres hayatında durum nedir? Bir metrese hediye verilmiş, 3 gün sonra kaçmış geriye alınamıyacak mıdır? Heba mı olsun? Evlenilen kadına da hediye verilir, geçinemez, acaba boşanma halinde geriye alınacak mı? Federal Mahkemeye göre alınır. Metreste niye alınmasın?

Ahlâkî vazifenin hududunu umumî ahlâk telâkkisi tâyin eder. Bir adam metresinin çocuğuna evini, banka hesabını temlik ederse, bu hudut içinde bu muteberdir.»

Prof. Dr. Kemal Tahir GÜRSOY

“Söz almamdaki saik şudur : alâka ile dinledim. Belgesay’ın noktai nazarı bütün aile sistemini hercümerc içine sokacaktır. Prof. Belgesay, inandığımız sistemleri baltalamaktadır. Bu iş nişanlanma meselesi ile halledilemez. Çok şükür ki halledilemiyor.

Bazı mahzurlu ve acınacak durumlar var. Fakat bunları kurtarmak için aile müessesesini yıkamayız.

Prof. Belgesay’ın görüşü révolutionnaire’dir. Biz böyle bir müessesenin Türk camiasına girmesini isteyemeyiz. Bu noktai nazar karşısında bir protesto olmaması ihtimaline karşı söz aldım. Prof. Arık söyledikten sonra belki buna lüzum yoktu.”

Ord. Prof. Mustafa Reşit BELGESAY

“Sözlerim yanlış anlaşılmış. Ben “aile yıkılsın” demedim. Resmî memur önünde yapılan akdin faydaları vardır. Bu, çocukları korumak içindir. Ancak çocukları koruyan müesseseden aksi netice çıkmamalıdır. Ben “aile ve evlenme kalksın” demiyorum. Ancak fiilî vaziyetlere dair kanunları yerinde buluyorum. B.M.M. de münakaşalar oldu, yerindedir. M.K. iyi bir kanundur. Tâdiline girersek, sonu nereye varacak belli olmaz. Yavaş davranmak gerekir.

Ancak nişanlanma tescil ediliyor mu? Serbest birleşmeleri niye tescil edilmedi diye ahlâksızlık sayalım? Nişanlılar bir arada yaşayınca aile hercümerc mi oluyor? Nişanlanmayı da ortadan mı kaldıralım?”

Avukat Muin KÜLEY

“İsviçre’de M.K. un kabulü ile Türkiye’de iktibası farklı sebeplerdendir. İsviçre’de mevcut prensipler tedvin edildi. Türkiye’de bu inkılâp kanunudur ve ona bir tatbik politikası yardım etmelidir, bu gayesine uygun şekilde tatbik edilmek icap eder. M.K. çok evliliğin ve evlilik

dışı çocuk meselelerini değiştirmek istemiştir. İnkılâp gerçekleşebilmek için politikaya ihtiyaç vardır. İntibaka kadar muvakkat kanunlar olacaktır. Ancak uzun vadeli kanun kabulü inkılâba aykırı olur.

Anadoludaki ve büyük şehirlerdeki evlilik dışı münasebetleri ayırmalıyız. Anadolu'daki birleşmelerin faktörü başkadır. Cemiyet onları evli telâkki eder. Büyük şehirlerde metres hayatına verilen kıymet hükümü ise başkadır.

Nişanlanma ile fiilî beraberliğin benzetilmesine de şiddetle muhalifim. Nişanlanma cemiyetin tasvibine mazhar olmuş bir müessesedir. Sonra nişanlanma ve evlenmesi memnu kimseler arasında da bu münasebetler teessüs edebilir. Nihayet evlenme vaadi de yoktur.”

Ord. Prof. Mustafa Reşit BELGESAY

“Politika meselesi ile meşgul olmıyacağım. Avrupa'da Barcelona kongresinde bir profesör: “hocaların büyük kısmı sizin gibi düşünür ama, söylemeye cesaret edemezler. Politika meselesidir” demişti. Bizim politikadan mücerret sırf ilmî bir münakaşa yapmamız lâzımdır.

Beş sene sonra gelecek meclisin fikri ne olacak bilmiyoruz. Binaenaleyh âtiyi bağlayacak bir kanun yapamayız.

Nişanlanma müessesesine bunu benzetmezsek taraflar birleşirken nişanlandık diyeceklerdir. Kelime oyununa mı bakacağız?

Avukat Ahmet Refik GORBON

“Yanlış anlamadı isem, evlilik dışı birleşmelerin gayrı ahlâkî olmadığını söyleyip, bazı neticeler çıkarıyorlar. Bu noktada muhterem üstad-dan ayrılıyorum. Bir cemiyet mensupları kanun hükümlerine uymalıdır. Cezaî mes'uliyet gerektiren hususlar umumiyetle gayrı ahlâkî sayılır. Cemiyetin menfaati evlenme dışı münasebetlerin cezalandırılmasıdır. İslâm dininden önce musevilikte de taaddüdü zevcat'a izin verilmişti. Fakat takyitler var. M.K. dan sonra devam eden imam nikâhı, islâm dininin kötü tetkikinden doğar. Emr-i islâma göre taaddüd-ü zevcat ancak 2, 3, 4. üncü kadını da birinci kadın gibi sevmek ve bakmak şartına bağlıdır. Buna imkân var mı? Tam bir müslüman hiç bir zaman taaddüd-ü zevcat yapamaz. M.K. daki mevcut esas ve takyitlere aslâ dokunmamak ve evlilik dışı münasebetleri gayrı ahlâkî tanımak gerekir. Ancak doğan çocuklara da bir çeşni vermek gerekir. Bu da muvakkat kanunlarla olur. Hattâ köydeki durumu önlemek için cezaî, ahlâkî, dinî tedbirler alınmalı, telkinler yapılmalıdır.”

Ord. Prof. Mustafa Reşit BELGESAY

“Taaddüd-ü zevcat mevzuumuz değil. Ben buna dokunmadım. M.K. a dokunmamak gerekir. Yapılacak şey içtihat yoluyla meseleyi nişanlanmaya kıyas etmektir. Sadece evlilik harici çocukların durumunu düzelten kanunlar muvakkat olmamalıdır.”

Doç. Dr. Lütfi DURAN

“Kanaatimce benden önce hatiplerin fazla hassasiyeti yersizdir. Ben raportörün bu fikirlerini “insolite” bulacağım. Bunlar tamamen raportörün şahsına racidir. Raportörün izahatına karşı bir noktayı belirtmek isterim: Fransız Devlet Şûrası gayri meşru birleşmelerde istenen tazminat taleplerini sırf gayri kanunî birleşmelerin hukukta sanctionner edilemeyeceği nokta-i nazarından reddeder. Çocuğun tazminata müstahak olabilmesi için kanunî bir rabıtaya bağlı olması lâzımdır. Yani Fransız Devlet Şûrası pratik ve amprik yollardan evlenme dışı münasebetleri reddetmez. Kanun prensiplerine riayet eder, ve aileyi korur. Yoksa, devamlı değildir diye metrese tazminat vermez, ve çocuklara verir, durumunda değildir.”

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

“Hocamızın sözlerine fazla bir tepki göstermemeliyiz, sanıyorum. Çünkü hocamız teşriî değil, içtihat yolu ile değişiklikten bahsettiler. “Mesele içtihadı bırakılsın” dediler. Gelgelelim bu yoldan da böyle bir değişiklik gerçekleşemeyecektir. Çünkü metres hayatına Fiktion (varsayım) yoluyla nişanlanmayı uygulamaya imkân yoktur; bu, ilmî bakımdan doğru değildir. Bundan başka, adam evli ise, nişanlanma zaten hükümsüzdür.”

Avukat Cavit ALP

“Hassasiyet, hocanın sözlerindeki vuzuhsuzluktan doğuyor. Gayri meşru birleşmelerden doğan çocukların tescili hakkındaki kanunlar inkılâba aykırıdır ve fiilî durumu kurtarmak içindir. Bu kanunlar M.K.’a aykırıdır. Zira bunları evlenme ve sahîh nesepli çocuk addeder.”

Gerçi gayrimeşru çocuklara hak tanımak lâzım ve ben onların mirasının azaltılmasını tezim dolayısıyla tenkit ettim. Fakat bunları demir perde dışında nesebi sahîh olarak kimse saymaz, bunların doğrudan doğruya nesebi sahîh çocuk olarak tescili doğru değildir.”

Asistan Dr. Ferih TONGSİR

“Burada politika kelimesi üzerinde âdeta heyecanlanıldı. Muin bey, meselenin can alıcı noktasına temas etti. İsviçre kanunu ile bizim kanun arasında iptidadanberi fark var. İsviçre Kanunu eskiye dayanır. Bizimki tam aksinedir. Burada politika derken, bizi alâkadar etmeyen bir meseleyi değil, hukuk siyasetini anlıyoruz. Politika, kanunun hayatı için onun kanı, canı mesabesinde. Bunu nazara almadan sırf kanun maddeleri veya felsefî görüşlerle mesele çözülmez. Bu mesele hukuk siyasetine verilecek önem derecesinde başarı kazanır. Şartları yaratmazsak, yabancı memleketten alınan nebat Türkiye’de tutmaz. Başarısızlık varsa, politika eksikliğindedir. Bu, maalesef yapılamamıştır. Neden yapılamadı? Bunu tesbit de kollokyuma düşen vazifelerden biridir. Mesele politika meselesine verilecek önem derecesinde muvaffakiyet temin eder. Netice olarak kanun varsın olduğu gibi dursun, hiç hususî kanunlar da çıkarılmasın. Fakat bugünkü kanunun temessülü cihetine gitmek için hukuk politikası yapmak, kültür sahasında icap eden eforları sarfetmek icap eder.”

Prof. Dr. Kemal Tahir GÜRSOY

“Fiilî münasebetten meşru bir çocuk doğacak olursa, iki numaralı bir aile münasebeti meydana gelir. Meşru meyva veren böyle bir müessesese külfeti çok olan aile müessesesini çok sarsar.

Üstad diyor ki, esasen kanunda olan bir müesseseyi tatbik gerekir. Ancak ben, nişanlanmadan doğan bir çocuğun —ehliyetin kaybı dışında— sahih nesepli sayılmasına imkân veren hüküm hatırlamıyorum.”

Avukat Hasan Halis SUNGUR

“İki yol mevzu bahistir: 1) Taaddüd-ü zevcat, 2) Metres hayatı. Birinci yol teammüm etmiştir. Böylece evlilik dışı çocuk, milyonu bulmuştur. Bu çocukların tescilinin teaddüd-ü zevcatla ne ilgisi vardır? Niye bundan çekinilsin? Elbet taaddüd-ü zevcattan bahsedeceğiz. Köylerde taaddüd-ü zevcat ilerlemektedir. Bu kanunlar çıktıkça taaddüd-ü zevcat devam edecektir. Bunu hattâ cezaî müeyyidelerle önleyebiliriz. Kültür yolu ile zaten bu iş yavaş yavaş önlenmektedir.

Metres hayatına gelince, taraflar isterlerse evlenir, çocuk da nesebi sahih hale gelir. Yegâne tutulacak yol, tek evlilik hususunda ısrar etmektir.”

Doç. Dr. Sami OKAY

“Evlilik dışı birleşme nişanlanma değildir. Nişanlanma olsa bile çocuklar korunmuyor. Evliliğin gayesi kadına teminat ve çocukları korumaktır. Nişanlanma bunu temin etmez.

Kanaatimce, taraflara hiçbir şekilde evliliğin temin ettiği garantiyi vermemeliyiz. Serbest birleşmeye evlilik garantisini tanımak, inkılâba aykırıdır.

Çocukların korunması ise ayrı bir dâvadır. Onları koruyacak hükümler konulmalı, haklar temin edilmelidir, fakat kat’î şekle sokmağa mahal yoktur. Alınacak tedbirler ilânihaye devam etmemelidir. Beri yandan bu gidişi önleyici tedbirler de alınmalıdır.”

Asistan Server TANILLI

“İzahatım M.K. çerçevesi içersinde kalacak. Bize acı bir müşahede düşüyor: İmam nikâhından bahsedilir. Buna Anadolu köylerinde tesadüf ediliyor. Bu müessese varsa, bu M.K.’u tatbik ile mükellef olan kimselerdeki —tâbirim mazur görülsün— başı bozukluktan ileri geliyor. M.K. köyleri bile düşünmüş ve ihtiyar heyetini tavzif etmiştir. İmam nikâhı M.K. nun noksanından değil, iyi tatbik edilememesinden doğar. Biz kanunu iyi tatbik edemiyoruz. İyi tatbik edersek, büyük bir kısım çocuğun nesebi kurtarılacaktır.

Evlenme dışı ile içi çocuklarını aynı saymak doğru mudur? Evlenme dışı birleşmeden doğan çocuğun durumu bizim M.K. muz çerçevesinde dahi düzeltilebilir. Ahvali şahsiyeye ait neticeleri ile birlikte babalığa hüküm için M.K. 310 da hüküm vardır. Bu hükmün aksak noktası var. Müddeialehy hüküm anında evli ise, bu hüküm tatbik edilmez. Bunun dışında M.K. yumuşatma imkânı verir. Şu noksan hükmün düzeltilmesi, evlilik dışı çocukların çoğunun nesebini kısmen kurtarabilir.”

Avukat Vahap BUCAK

“Çocuğun kabahati nedir? Biz, çocuğun durumu ne olacaktır onu incelemeliyiz! Yoksa gayrı meşru şekilde birleşenlerle ilgilenmeye ihtiyaç yoktur.”

Ord. Prof. Mustafa Reşit BELGESAY

“Çoğuna cevap vermiyeceğim. Müzakerelerden anlaşılmıştır. Lütfi Duran, Fransız Devlet Şûrası kararı dediğim gibi değildir, dedi. Olabi-

lır ki, bizim gördüğümüz kararı görmemiştir. Mahkeme de fikir değiştirir, evolutiftir. 1955 senesi Sirey'in de çıkmış olan bu kararı tetkik buyurmalarını rica edeceğim.

Yalnız Server Bey'e cevap vereceğim. Kendilerini pek haklı görüyorum. Kanunun mevcut metinleri işlenmelidir. Herşeyi kanundan beklememek gerekir."

Asistan Server TANILLI

"Burada kanunun işlenmesine lüzum yok."

Ord. Prof. Mustafa Reşit BELGESAY

"Taraflar muhtara gittikten sonra evlenme mevcuttur, inexcistant değildir, muteberdir. Fakat taraflar çok defa istedikleri zaman ayrılabilmek için bundan kaçınırlar.

Sami Okay'a da cevap vereyim. Nişanlanma varsa, çocuk korunur. Zira şahsî neticeleri ile babalığa hükmedilebilir."

(Enstitü Direktörü Prof. Dr. Hüseyin Nail KUBALI, öğleden sonra saat 15 de devam edilmek üzere toplantıyı kapattı.)

19 AĞUSTOS 1957, ÖĞLEDEN SONRA

TOPLANTIYA KATILANLAR

Sahir AKEV, Sami AKINCI, Cavit ALP, Aytekin ATAAY, Aydın AY-BAY, Bülend DAVRAN, Ümit DOĞANAY, Lütfi DURAN, Mustafa Emil ELÖVE, Nihal ERDENER, Ahmed Refik GORBON, Kemal Tahir GÜRSOY, İsmail Hakkı KARAFAKİH, Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Rabi KORAL, Bülend KÖPRÜLÜ, Hüseyin Nail KUBALI, Muin KÜLEY, Kemal OĞUZMAN, Sami OKAY, İlhan POŞTACIOĞLU, Vedat SEVİĞ, Hasan Halis SUNGUR, İsmet SUNGURBEY, Server TANİLLİ, Selâhaddin Sulhi TEKİNAY, Vahdettin TUĞSAT, Kenan TUNÇOMAĞ, Ferih TONGSİR, Saim ÜSTÜNDAĞ.